

**Durmuş Hocaoğlu**

## **Cumhuriyet ve Demokrasi veya “Aydınlanmış” Elitler ve Sıradan İnsanlar**

Yeniçağ, “Analiz”, 22 Aralık 2006, Cuma., s.13  
“Analiz” Sıra No: 482; 2006-144; Aralık-09

**YENİÇAĞ**

Cumhuriyet ve Demokrasi, aralarında hayli ortak noktalar bulunmakla berâber, çoğunlukla zannedildiğinin aksine, bire-bir özdeş, bir ve aynı şey değildir. Kabaca ifâde edildikte, daha evvel başka bir vesîle ile yazdığım gibi, Demokrasi'nin, “sıradan insanların rejimi” olmasına karşılık, Cumhuriyet “aydınlanmış elitler”in rejimidir diyebiliriz[1].

İmdi; burada, “aydınlanma” fevkalâde önemli olmaktadır; zîra, Cumhuriyetçi teoriye göre, Cumhuriyet yüksek düzeyde bir “fazîlet” rejimidir; hâlbuki fazîlet ise sıradan insanların vicdanlarında doğuştan mevcût olmakla birlikte, bu, kâmil bir fazîlet için yeterli değildir; ancak *aydınlanma* ile rafine bir hâle gelebilir. Bu sebeple de Halk, ‘aydınlanma’dan Elitler kadar pay alamaz. O hâlde, yapılması gereken şey, bu şekilde *aydınlanmış bir halk* “yetiştirmek”tir. Bu ise iki şeyi tazammun etmektedir: Birincisi, Halk’ın eline idâreyi teslim etmeden önce, O’nun kendi-kendisini idâre etmesini sağlayabilecek yüksek bir fazîletin O’na öğretilmesinin, yâni *aydınlatılmasının* zarûreti ve ikincisi ise bunun *aydınlanmış* elitlere yüklenmiş bir vecîbe oluşudur; zîra Halk kendi-kendine aydınlanamaz, aydınlatılmalıdır. Buradan ise, kademe be kademe, aydınlanmış elitlere, Halk üzerinde vesâyet ve ‘gerekten’ hâllerde zor kullanma hakkı doğduğu gibi, Cumhuriyet’in bitmez bir süreç olduğu sonucu da hâsıl olmakta ve mevzû şu noktada düğümlenmektedir: “Bir cumhuriyetçi için aslolan, Cumhuriyet olup, Demokrasi onun “artısı”dır; sonradan gelir ve aslında hiçbir zaman da tam olarak gelmesi beklen(e)mez; zîra, mükerreren: Cumhuriyet bitmez bir süreçtir.”

Nitekim, Regis Debray, Cumhuriyetçilik ile Demokrasi’yi kıyasladığı, adı bile pek tahrik edici olan meşhur makalesinde de **“cumhuriyet için demokrasi artı bir şeydir”** demekle bu tezi net bir şekilde vaz’ etmektedir[2].

Cumhuriyetçi teorisyen Philip Pettit ise, **“Cumhuriyetçi özgürlük, cemaatçi bir idealdir ama bu, ideal modern çoğulcu toplum biçimleri ile bağdaşır”** dedikten sonra bir cumhuriyetçinin demokrasiyi nasıl değerlendirdiğini şöyle hulâsa eder[3]:

**“Cumhuriyetçi gelenek demokratik katılımın değerini ve önemini takdir etmekle birlikte, ona temel bir değer atfetmez.** Demokratik katılım cumhuriyet için vazgeçilmez olabilir ama bunun nedeni katılımın bağımsız çekiciliği, pozitif kavrayışın iddia edeceği gibi, özgürlüğün demokratik katılım hakkından ne az ne de çok olması değil, demokratik katılımın tahakkümsüzlük olarak özgürlüğün kazanılması açısından zorunlu olmasıdır.”

★★★

Yâni hulâsa: Cumhuriyetçi için, Cumhuriyet evveldir ve âhırdır; yâni hem başta bir idealdir, hem de sonda; çünkü O, aynı zamanda asıldır ve cevherdir. Demokrasi ise ne bidâyettedir ne nihâyette, aralarda bir yerde bulunur; aslî değil tâlîdir, cevher değil arazdır, yâni “eklenti”. Düpedüz eklenti: Cumhuriyet’e eklenmesi – tabiatıyla cumhuriyetçilerin anladığı tarzda olmak üzere - O’nu zenginleştirir ki bu da Demokratik Cumhuriyet denen şeydir. Ancak, buna rağmen, Demokrasi unsur-u aslıden olmadığı için olmasa da olabilir; Cumhuriyet kendi ideallerini tahakkuk ettirmenin başka yollarını da bulur; Demokrasi’ye mutlak anlamda ve bizzarûre muhtaç değildir.

[1] “Sıradan İnsanların Rejimi: Demokrasi”, Aksiyon., Sayı: 256., 30.10.1999., s.26; “Aydınlanmış Elitlerin Rejimi: Cumhuriyet”, Aksiyon., Sayı: 254., 16.10.1999., s.31

[2] Regis Debray., “Cumhuriyetçi misiniz Demokrat mı?” (“Étes-vous démocrate ou républicain?”), *Le Nouvel Observateur.*, 30.11-06.12.1989), Çev.: Ahmet Arslan., I. Bölüm: *Zaman.*, 01 Kasım 1998, Pazar., s.15

[3] Philip Pettit., *Cumhuriyetçilik, Bir Özgürlük ve Yönetim Teorisi (Republicanism, A Theory of Freedom and Government.*, 1997)., Çev.: Abdullah Yılmaz., Ayrıntı Yay., İst., Ocak 1998., 27-28

